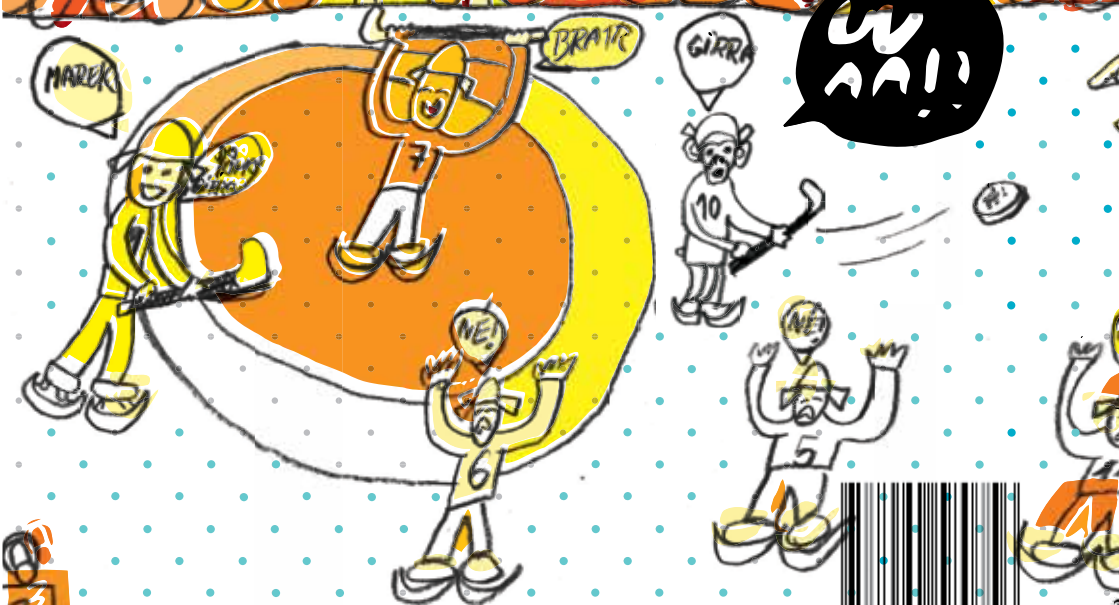

BAVINELAS AVKA LA ČHEP, HOV BAVIND ŽAM AVRI

Vareso olestar, so romané čhavore
pisinde andre suťaža Romano suno

9 788090 580756

BAVINELAS AVKA
LAČHEP, HOD
BAVINDŽAM AVRI

Vareso olestar, so romane čhavore
pisinde andre suťaža Romano suno

Bavinelas avka lačhes, hoj bavindžam avri

výběr textů romských dětí ze soutěže Romano suno

Vydala Nová škola, o. p. s.

Překlad z romštiny do češtiny: kol. překladatelů Nové školy, o. p. s.

Korektura českého jazyka: Kristýna Hrdinková

Korektura romského jazyka: Jan Ort

Koordinátor projektu: Marie Bořkovcová

Grafická úprava a sazba: Terezie Chlíbcová

Obálka: Terezie Chlíbcová a Ferdinand O. Kalika

Kresba na obálce: Marek Husák

Doprovodné ilustrace pocházejí z výtvarné soutěže Romano suno

Tisk: ReproArt Liberec s. r. o.

První vydání: 200 ks

Kontakt:

Nová škola, o. p. s.

Křížíkova 344/6, Praha 8, 180 00

www.novaskolaops.cz

© Nová škola, o. p. s.

Doporučená cena: 150 Kč

ISBN 978-80-905807-5-6

Romale, Romňijale! Čhavale, čhajale!

Romano suno, e suťaža perdal o čhavore andre romaňi čhib, imar džal biš berš u andre Nevi škola hinamen imar ezera šukar texti romane čhavorendar. Varesave lendar akana likerem andre tumare vasta.

O čhavore pisinen pal peste, pal peskeri famelija, pal oda, so bi kamenas, sostar daran, sargondolinen. Varekana ča vakeren pal oda, so predžidile, so lenge na avla avri lačhes, so vaš lenge hinpharo, sostar hine bachtale. Varekana pisinen, so lenge vakerenas lengere babi abo kiden peske andal o šero peskeri paramisi, trebars pal e Girra, so la imar dikhlan pre obalka.

Andre suťaža kamas te hazdel opre romane čhavoren, so mek džanen romanes te vakerel. Kamas, kajromanes the te pisinen u kaj te aven andre romaňi čhib barikane.

Andre adi kňiška pes dogenena, sar dživen u sar hine the aver Roma pro Čechi. A oda savoro dikhena le čhavorengere jakhenca.

Keci Roma, ajsi čhiba. Amen kamahas te mukhel o texti ajse, sar amenge o čhavore bičhade, sar jon vakeren. Th'avka mušinahas vareso te prekerel, kaj pes tumenge e kňiška lokes te genel. Vareko trebars phenel phendža, aver dženo phendža. So duj lava mukhahas. Ale te jekh dženo pisinel jekhvar phendža a trival phendža, prepisinas phendža pre phendža, kaj te vakerel furt jekhe dromeha. The o nava andre savore texti prepisinas jekhe dromeha (Čonkovo).

Romale, ča genen kadi kňiška! Dikhena, hoj asana u rovena, na bisterena. Aven saste the bachtale!

Andal e organizacija Nevi škola

Máša Bořkovcovo

[Pal e famel'ija]

Miri famel'ija

Jiří Hellebrand, 8 berš, Vítkov, Romano suno 2003

Vičinav man Jirka the maj mange javla eňa berš. Hin man bari bacht, dživav andre bari famil'ija. Hin man daj, dad, duj phrala the jekh pheň. Hine phureder mandar. Aľe oda jekh, dzekana mange pomožinen, kana mange vareso kempel, či man vareso dukhal. Andre miri famil'ija hin tiš e baba, o papus the e bibi Jitka. Joj nane miri dočačuňi bibi, aľe hiňi manca ciknovarbastar. Hin oda najfeder kamaratka mira dajorakri. Dikhav la but rado. Našťi bisterav pre miro rikono, le jezevčikos Dašenka. The jov patrinel andre famil'ija. Dživipen bi e Dašenka bi na avelas džživipen. Hiňi manca, kana som nasvalo, javel ke ma the smutnones pre ma dikhel.

Ciknovarbastar som nasvalo. Hin man vareso le ledvinenca, the e astma the o Del džanel so. Hoj som nasvalo, na phirav but andre škola, the hin mange smutnones. Buterval somas andre špitala. Esas manca kodoj miri daj. Ňigda man na omukľas. Kerel peske chvilka pre ma. Sikhľarel man sa, del manca дума, bavinel pes manca. Me mištes džanav, hoj palis rači na sovel, the sa, so na birind'as perdal o džives, kerel rači, kana amen sovas. Sar javava baro, miri daj na kerla nič, savoreha lake pomožinava. Kamavas bi, kaj pes te sovel avri. Starinel pes cala famil'ijatar, phirel andre buči, sikhľarel le čhavoren, mire kamaraten, the ke koda mek phirel pre bari škola. Le dadeha man tiš bavinav. Bavinas amen la stovebňicaha, vareso lepinas, mukas le draken. Hin leha pheras.

Hin mištes, hoj mire phrala the e pheň hine phureder. Savore phiren pro gimpos. Kana hin mange phujes, sa khatar mande keren. Tiš pes manca bavinen. Miri famil'ija hiňi but bari. Na chudav bare darki sar aver čhavore, aľe hin amenge jekhetanes mištes. Maj man avena narozeňini. Nejbuter bi kamavas jekh darkos. Džanav mištes, hoj les na chudava. Kamavas bi aspoň čino te jel sasto, the miri famil'ija.

Miri dajori

Irena Gurecká, 11 berš, Česká Lípa, Romano suno 2004

Miri daj hiŋi korkori. Mira dajora hin eña čhave. Amari daj amen korkori barel. Me mira dajora sajinav, bo hiŋi pre savoreste korkori. Me lake savoreha pomožinav. Miro dadoro amen mukhľa, akana sam amara dajoraha korkore. Amara dajora nane tiš ņiko. Mira dajora hin dajori, aľe odi dajori la na kamel. Igen čores miri daj bariľa. Amari dajori hiŋi igen lači. Pre savoreste stačinel. Kana amenca mek dživlas amaro dad, samas cikne čhave, sas amenge mištes. Mištes peske dživahas. Akana ačhiľam amara dajoraha korkore pro svetos. Aľe tumen, Romale, aŋi na džanen, soske amen pre kada svetos ačhiľam amara dajoraha korkore. Sar me avava bari, kamav te pomožinel le čhavoreng, so hine poštžimen, bo me kajse čhavoren sajinav. Jon vaš oda našći. Oda ča le Devlestar. Me pačav le Devles. E Karačoňa na sas amen aŋi čori, aŋi barvali. Sas amen so te chal, amari daj amenge pekľa bokeľa. Sas amen he šalat he riskici, obložimen marore. Me la dake pomožinavas tiš te tavel. E dajori diňa amen čore darkici, aľe kerdža len amenge korkori. Sar chaľam, palis peske la daha mukhľam o radijos a khelahas mire phralorenca the mire pheňorenca. Mira dajorake mangav le Devlestar, hoj te avel sasťori, hoj amen te ľikerel avri, sem imar amen nane pre kada svetocis ča amari dajori. Igen la rado dikhav.

Pisināv me tumenge pāl miro d'ivipen

Radek Stankovič, 7 berš, Krásná Lípa, Romano suno 2006

Pisinav me tumenge pal miro d'ivipen. Mange meno Radku. Hin mange efa berš. Phirav andre peršo trida. Hin man mek trin pheña a duj phrala. Me som nekterneder. Miro suno hino, kaj miro dad the miri daj te aven saste u te d'iven so jekbuteder u mire phrala u pheña te aven but bachtale, kaj lengero d'ivipen te na avel pharo. Me mek som cikno, kaj te dav duma pal ma. Sar baruvava, kamav te avel lačo manuš, kaj man savore rado te dikhen a me len. Som rado, hoj tumenge šaj pisind'om, kaj pal ma vareso te d'anen. D'iven lačhes the bachtales!

[O tradiciji the o dživipen]

Mira đakero bijav

Lucie Lacková, 14 berš, Kladno, Romano suno 1999

Kana miri daj pes lelas le dadeha, sas lenge dvacec berš. Me imar somas pro svetos, aŕe mek somas cikŕi. Aŕe miri baba vakerelas, že jekhvar avŕa o dad ŝukares urdo, navoŕimen, upravimen, beŝŕa peske kijo skamind le papuha, iŕa andal e taŝka e flaŝka a čhide peske. E baba sas zjedavo, soske avŕa. Phučŕa lestar. Na džanŕa, so te phenen. Varesar pes phuterdža o vudar, andro vudar terdžolas miri daj. A vaŝ oda, že ačhiŕa louŕi, imar e baba džanelas, soske o dad avŕa. Le papuske sas jekh, sas rado, kana chudŕa duj paŕaki, aŕe e baba začŕin-dža te roven, že pes e daj le dadeha lena. A me imar somas rado, že man ela dadoro.

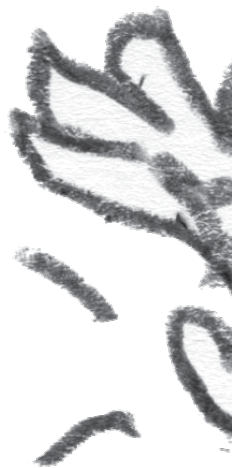
Akorestar imar but paŕi odgejŕa a man imar hin pandž phrala pheŕa, aŕe nane man dad. E baba na majindža te roven, aŕe te vriskinen, kaj peske te rozmiŝŕinel a te na dikhel pr'oda, savo hino o dad frajeris, aŕe jestli la kamel, savo hino a sar amen savoren kamel. Adadžives, kana pr'oda duminel, phagerel peske le vastenca a chistinel peske pre miro čha e varecha.

Sər miri daj the miro dad lenəs vera

David Kandráč, 11 berš, Valašské Meziříčí, Romano suno 2012

Vičínav pes David Kandráč a hin mange dešujekh berš. Phirav andre pandžto trida. Bavinel man te bašavel pro saksafonos the pro klarinetos. Phirav andre hudebka imar pandž berš. The miro dad hino lavutaris. Bašavel pre gitara the giľavel. Ehas les peskri kapela, bašavnas štar phrala. Vičinenas pes kapela Kandračovci. E daj džanel tiš lačhes te khelel. Sikhavlas le čhavoren te khelel andro suboris. Hin man mek trin terneder phrala. Duj hine dujore, hin lenge šov berš. Akana džana andre peršo trida. Imar pes našti doužaren. Ča furt rachinen o d'ivesa.

Miri daj the o dad pes mek ča akana ile. Aver kurko sombatone len esas vera. Me somas igen rado, hoj imar ile vera. Kaj imar e daj pes na vičinelu Dunovo, aľe Kandráčovo. Esas len šukar vera. O bačis lenge bašavlas andre khangeri peskra čhaha, la Ivankaha. Thode lenge šukar giľi. O dad igen rovelas. Oda hin leskro phral. Jon pes dikhen igen rado. Ehas len kodoj the graja. No has oda ajsi čačutni romaňi vera. Me som pre miri daj the miro dad barikano!

E Karačoňa

Simona Tulejová, 11 berš, Česká Lípa, Romano suno 2006

Som romaňi čhajori, hin mange dešujekh berš. Phirav andre trito treda. Som igen bengiňali čhajori. Rado kerav pherasa, rado man bavinav. Pre Karačoňa man igen tešinavas. E Karačoňa amen has igen šukar. Pherdo chaben amen has, la dake pomožinavas te pekel cukroví. Andre škola andžom la učitelkake te koštinel. Somas vibito pre učitelka. Sar iľa andro muj a liğindža, ta phen-džom lake: „Džanes so has andre? Odoj has o jedos!“ Savore mandar asanas. Som igen bengiňali the phurori. Pre Karačoňa but chavas, pašľuvavas, dikha-vas pro paramisi. A džanen keci prikidľom? Duj kili, aľe furt som šuki, nič pre ma na dičhol, ča o kokala. Dživas la daha, la pheňaha the duje phralenca. O dad amen mukhľa, iľa peske la gadža, kola džungľa meľaľa. Hin les laha duj čhavore. Pre Karačoňa samas bi o dad, užarahas les pre blaka. Na avľa, has la rakľaha khere. Chindža pre amende, aľe e daj pre amende na bisterel. Paš e daj mange na chibinel nič. Chaben amen hin furt aľe le dades nane nič, bo les o Del marel vaš amenge. Sam štar čhave. Pisinav phare jileha, ta ačhen Devle-ha, o gadže gadženca, o Roma Romenca. Palíkerav tumenge.

[Andal o čhavorikano kher]

E Žaneta

Helena Čajkovská, 14 berš, Praha, Romano suno 1997

Jekhe d'iveseha ke amende khere avľa terňi čhaj. Amen samas rado, bo pes dodžanľam, hoj hiňi amari pheň e Žaneta, bo amen la na dikhl'am dešupandž berš. Ačhiľa pes avka: kana sas cikňori čhajori, ta sas but nasvali a sas buter pal o špitaľi. Amen samas but džene andro cikno kher a e Žaneta sas igen nasvali. Ada pes ačhiľa paš o komunisti. Sar gejl'a amari daj andre špitaľa pal e Žaneta, o dochtora lake phende, hoj la e daj našti dikhel, bo hiňi igen nasvali. Aľe joj imar andre špitaľa na sas, bo sas andro d'etsko domovos. Phende la dake, hoj lake bičhavana telegramos, kana peske pal e Žaneta majinel te avel. E daj o dad užarenas duj čhon, midik aviľa ľil, hoj la Žanetka adoptovinde. E daj o dad la rodenas, aľe ňikhaj aňi pal o viboris pes na dodžanľam, kaj amari pheň hiňi. No a jekhvar pal o dilos vareko durkinel pro vudar. Ta gejl'am te phuterel a andro vudar terđon duj čhaja. Odi jekh pes phučel, či adaj bešel famelija Mirgova. Amari daj pes phučľa, so hin za jekh a oj phend'a, hoj pes vičinel Mirgovo Žaneta. Amen savore ačhiľam sar kašta a miri daj mengľisal'ľa, sar šund'a, hoj oda hiňi lakeri cikňi čhajori e Žanetka. Savore samas igen rado a barikane a sas amenge mištes pro jilo, hoj amari pheň amen arakhľa. Odale d'ivesestar amenca dživel a jekhetane savore pes rado dikhas.

Som andal e bari famelija

Jana Rakášová, 17 berš, Velké Heraldice, Romano suno 2004

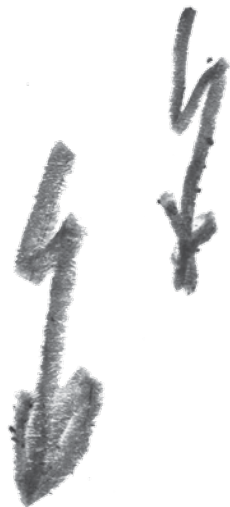
Vičínav pes Jana Rakašovo a som andal e bari famelija. Hi som romaňi, o dad hino parno the e daj romaňi. Hin man but phrala the pheňa. O Marian the o Milan imar mule. Aver pes vičinen: e Staňa, o Pepa, o Laďa, e Helena, e Eva the o Patrik. O Patrik hino nekterneder. Avela leske ochto berš. Phares mange pal miri fajta. E daj pes pal amende na starinelas a has varekaj het. Khere na has aňi pre Karačoňa. Sakones has Karačoňa, ča amen na has nič. Me na kamavas, kaj pes te dodžanel e socijalka, hoj e daj nane khere. Vašoda űikasko na phend'om. Palis nasvalilas cikno phraloro o Patrik. Somas leha khere korkori. Andre škola pes d'ivinenas, soske na phirav andre škola. Me našti mukľomas le phrales khere korkores, te has nasvalo. Mušind'om te phenel čačipen. Oda d'ives, so phend'om savoro avri, man ľigende andro čhavorikano kher. Man andro domovos, le phrales andre špitaľa. Manca mek geľas andro d'ecakos miri phureder pheň e Eva. Aver phrala the pheňa imar has bare, ta ačhile korkore khere. Phureder pheň e Eva mange dži doakana vičitinel, hoj hiňi andro d'ecakos vašoda, hoj phend'om avri. Aľe so šaj karavas? O Patrik vaš o duj čhon avilas tiš andro domovos. Andro čhavorikano kher zadžidil'om le Patrikoha perši Karačoňa. Samas rado, hoj sam odoj, až rovas. Sikhľuvav zahradnicake Bare Heraldicende. Miro phral o Patrik hin adaj manca. Dikhav les nekradeder. Diňomas bi vaš leske miro dživipen.

Ahoj mamo,

Andrea Tomšů, 14 berš, Vítkov, Romano suno 2006

našti tuha dav duma, ta tuke pisinav. Tu džanes, vaš soske tuke pisinav. Chořamen som, hoj diňal le ciknes andro kojeňakos! Phend'al mange, že aveha pal leste, hoj tut hin akana but buči a nane les ko te hlidinel. Sar sas odoj och-to džives, na kerdžal nič, aňi na vičindžal. Sar amenge vičinehas, sas tut furt aver murš. Sas tuke jekh, sar sam andro domovos. Tu tut na ladžas amenge furt te vakereľ, hoj hin tut pale aver murš? Na opovažin tut te avel pal e Tereza the pal ma. Aňi pal miro cikno phral o Zdeňkus. Jov hino imar andre adopca ke varesave cudza manuša. Možno leske feder paš lende. Andro domovos bi mušindža te avel dešupandž berš. Tu tut na ladžas, na džanehas tut amendar te postarinel. Vlastna čhave! Amen sar baruvaha, na avaha pre amare čhave sar tu pre amende. Něgda na avava diliňi, kaj mire čhaven te dav andro kojeňakos. Som rado, že na som sar tu!

Andrea

[So pes ke amende ačhi'á]

Sar samas andro pravjekos

Marie Horváthová, Brno, 10 berš, Romano suno 2015

Najekhvar vareko durkindžas pro vudar. Avlas o manuš andal o pravjekos. Has oda o učitelis Severa. Has urdo andro kožucho le bakrestar. Andro vast likerlas oštepos he lukos he o šipi he o bubna. Avlas ke amende a dikhelas amenge andro bala, či amen nane džuva. Kavka oda kerenas o manuša andro pravjekos. Vičindžas amen palal, hoj te keras kereka a furt kerelas vika „tukabel, tukabel“. Rozkerdžas e jag andro caklos a kerahas ajso ritualis. Bari daj (e učitelka) amenge malinelas pro muja a o murša malínenas pre bari papiriko fala le džviren andal o pravjekos. Palis gejl'am pro bizoni. Chudlam le bizonos, so bučholas Tomáš Ferko. Has lačo, sar les cha'am. Has oda fejs šukar.

So mən esəs jekhvar pro Mikulašis

Ladislav Tulej, 9 berš, Valašské Meziříčí, Romano suno 2013

Vičínav pes Ladislav Tulej a hin mange eňa berš. Kamav tumenge te pisinel miro zažitkos, so man esəs jekhvar pro Mikulašis. Avri perlas jiv a amen savore užarahas andro klubos Zeferino pro Mikulašis. Aňi mange na mišlindžom, kaj man avka darava. Sar aviľas o Mikulašis andro klubos, ta hasavas. Aľe sar avile o čerti, ta aviľas pre ma kajsi dar, hoj na džanavas, so te kerel. Kola čerti has trin. Aľe fejs bengiňale. Paľis phučenas o čerti la bibatar, ko na has lačo. A me angl'oda, než aviľas o Mikulašis, fejs somas nalačo. E bibi phendžas, hoj me. A o čerti man kamenas te čhivel andro gono. Kavka mek ňigda na daravas. Rovavas a o čerti man na mukenas. Paľis man zachraňindžas o anđelos. Jov esəs nekhodneder. Phendžom lenge basňička a chudľom but cukri. Som rado, kaj odoj esəs o anđelos. Fejs man daravas, hoj man imar lena andro peklos!

Jekhvar amen bičhade, kaj te zarinās le kachñen

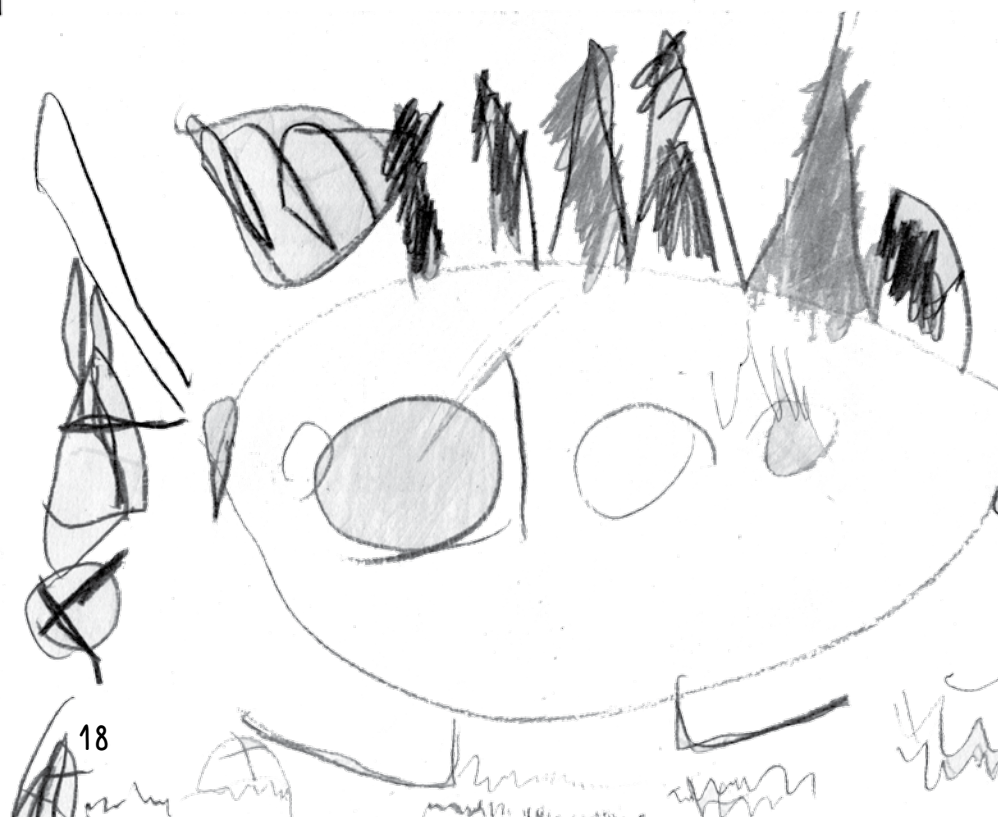
Ladislav Horváth, 12 berš, Třinec, Romano suno 2001

Jekhvar man the la pheña bičhade, kaj te zarinās le kachñen. Esas imar cma, vašoda il'om o švabl'iki. Kam'om te pošvicinel, kaj e pheñ mištes te dikhel. A'le so pes ačhil'a. Chudne lakere bala. Me a'le kada na kamavas. U joj mange phenel: „Marču, kala kachña mandar daran. Jon denašen. Na džanes soske?“ A me lake phend'om, hoj lake labon o bala. Chudñom la pheña u pek'om lake-re šereha andro pañi pal o brišind.

Sam običajna Roma

Jana Bílá, 11 berš, Nymburk, Romano suno 2006

Sam običajna Roma. Bešas andre jekh kher, so hin odoy buter patra, le gadženca. Pre jekh patros upral amende bešel jekh terňi rakľi. Jekhvar mange e rakľi Marcela phendža, či bi man na starinavas lakere rikonestar, bo joj džal pre operacija. Phučľom mira datar. E daj phendža, hoj šaj. O rikono avľa ke amende. Vičinel pes Filip. Has ke amende rado. Jov šivo kandrato pudlos. Phiravas leha avri the somas leha pal e rakľi andre špitaľa. Vaj štarval. Joj amen rado dikhelas. Sar e Marcela avľa andal e špitaľa khere, cindža mange but čokoladi the cukri. Bo mušinlas furt te phirel le berlenca, me phiravas le rikoneha avri. E rakľi Marcela pes skamaracindža mira daha, často phirlas ke amende pre navševa u ačhile kamaratki. Me la Marcelake chudňom te phenel bibi u furt ke late phirav. Sar man starinavas pal o rikono, arakhľom mange gadžikaňa biba.

[Miro čačipen pal o rasismus]

O darəvipen

Miroslav Čonka, 12 berš, Pardubice, Romano suno 1999

Andre jekh d'ives džás le autobusiha andral o foros. Nastoupind'om me u džás khere. Jekhvarestar odej arakh'om trine skinen. Stuhñind'om u dikhás andral e blakica. Palís peske ke mande beš'la jekh lendar. Začínás pes te daral u phenás peske korkoro prekal peste, kana pašal ma džana het. A'le ov furt paš ma bešelas, u mišlinás, hoj te vistoupiná, ta man marena u me ačhá te paš'ol pro chodñikos sar varesavo rikono. A'le na ačh'la pes avke. On vistoupinde u mange sas feder. Somas igen darado avri u vistoupinđom až pre konečno zastavka. Denašás, so mange o pindre stačinenas. Denaš'om khere u sa phenđom la dake. Ola dobatar na džav le autobusiha korkoro, a'le le kamaratenca nebo la pheñaha. Na prajinav peske, hoj pes kada ñikaske te ačhel. A hlavñe mira ca'la famel'ijake. Oda imar vubec na! Oda hiñi miri nejhlavñejšo pro calo svetos.

Kampel te dikhel jekh avres

Lucie Kováčová, 15 berš, Bílovec, Romano suno 2001

Kampel te dikhel jekh avres. Soske te na? Kale lavenca giľavel e Máří Magdaléna andro bařaviben Jesus Christ Superstar. Na kamav adaj tumenge te irinel savore lava kala giľatar, aľe kamav tumenge te phenel, soske kala lava iľom avri anglal mire ľileske. Miro nav hin Lucie, hin mange deřupandř berř u phirav andre eňato trijeda. Ada berř hin andre miro dřivipen igen baro, bo kidav mange drom kija mire dureder berřa. Ciknovarbastar kamás te el princezna, palis herečka u spevačka. Ocho berřendar dřavas suno, kamás te el novinarka. Aňi adadžives kada suno mandar na odgeľas. Phenás bi, hoj andre oda man ľidžalas jekh manuř u oda miro bačis Jan Horváth, hireřno novinaris the romano čhibalo. Pre adi buťi man nekbuter cirdel oda, kaj prindřarava buter manuřen, tiř lendar řaj sikhľuvav u řaj lenge řigitinav.

U akana man pre novinarka zakhelava. Mangľom řukares mira nekfedera kamaratka, kaj le jilestar te irinel, so peske joj gondolinel pal mande sar Romňake the pal o Roma. E Maruřka irindľa:

E Lucka hiňi miri nekfeder kamaratka. Phirás jekhetane andre jekh trijeda imar eľta berř. Angomis oda na has avka sar akana. But na kamás laha te vakerel, hoj joj romaňi čhaj. Oda has andre trito trijeda. Akana hin savoro aver. Hiňi super čhaj. Lačhes pes laha vakerel. řaj phenav lake savoro. Hiňi godľaver, finomno. Andre trijeda, kaj phiras, peske e Lucka chalas dost. Varekana the adadžives pes arakhel vareko, ko latar kerel řmichi, hoj hiňi romaňi. Kaj ča joj olestar peske na kerel nič. Choča pes zdel, hoj oda avka hin. Nařti dřanav, so lake pes duminel andro řero. Me korkori la Lucka dikhav rado. Nařti phenav, hoj řaj avka dikhás savore Romen. Na dřanav, soske oda avka hin. Korkoratar mandar varekana phučav, soske oda avka hin. Ňiko mange pre oda na dřanel te odphenel. Vařoda moře, so dikhav andre televiza. So savoro keren. The andre miri famelľija pes vakerel pal oda, soske ajse manuřa hin, soske len nane buťi, ča ajsi nalačhi, soske hine tele marde. Kaj ča savore ajse nane. E Lucka hiňi čačipen. Pal lakeri famelľija na dřanav but, kaj ča lakera paťivatar řaj phe-

nav, hoj o Roma nane ajse nalačhe. La Lucka imar lav sar bi te elas Češka. Ko džanel, možno varekana ela savoro feder. U sar te predžan but dživesa, kaj pes mange zdena o Roma sar normalna. The savore aver gadže len avka lena sar me.

Jepaš čhavorenca, so phiras andre škola, phiras imar tritona trijedatar. Čačes oda anglal na sas lokes, no andre trijeda na somas ča me romaňi. Mek jekh romano čha odoj phirelas. Andre pandžto trijeda, kana avle neve čhave, oda romano geľas andre aver škola. Na džanelas mištes e čhib, bo amen sam čhibakeri trijeda. Le phuredere čhavenca man imar prindžarás, kaj ča kola neve man lenas ča sar Romňa. Te bi šaj phenás, savo berš sas angle mande nekphareder, ta oda sas ochtato trijeda. Jekh raklo pes dikhľas andro hola šere – skinheads. Perši kada na džanavas. Kerás sar nič, sar te bi na šunás, na dikhás, e choľi andre mande tađolas. Gondolňnás tiš pre oda, te bi man vareko rakindá, hoj som meľali romaňi čhaj, so bi kerenas aver mire kamarata andre trijeda, či bi man zaačhenas. Me duminav, hoj možno jekh či duj raklore, buter na. Na džanav soske oda avka hin. Možno daran alebo bi avelas lenge jekh. Varekana trebars šunav, hoj andre trijeda vareko vakerel pal o Roma a u me terđuvav paš leste, u jov th'avka vakerel sa het, avel mange pre godi, hoj talam koro? Abo man na ľikerel sar romaňa čha?

Duminav, hoj achalňľan, soske mange avri iľom oda lav pre agor. U te na, ta tumendar pale phučav: Te dikhel rado jekh avres, so pre oda hin nalačo?

So me kəmleməs

David Bihari, 12 berš, Opava, Romano suno 1998

Me kamous te avel pe kadi luma mišto sagodenge Romenge, te na al mário, te vicházalin le Rom taj le gáže, taj t'avel than le Romen ande kadi republika. Te na žan tar le Rom andi aver luma. Mejg vi kamous t'avel pe kadi luma rov-noprávnost taj spravedlnost. Te na avel čisosko rasismus.

Anglo šon murdarde mura terna lala trin skinura, taj sas la trin šavoura. Me nad'on pařav le svuntone Dejvleske. Či žanav mir kado dopustindas o Dejl, te merel kecavo terno manuš. Me nášřtik kerav khanči ká sim Rom. Amen kamas te trajinas. Či kamous te máren le Romen taj le gážen. Te den le Romen buři. Te avou baro, kamlemas te viučij ma, taj muro učení či kamous te avel ovlivňime, ká sim Rom, kaj te na avel rozdíle le gáženca taj le Romenca ande kadi republika, te má na avel čisosko rasismus. T'avla man šavoura, čiči kamlemas te žanen, so'j koda rasismus. T'avel sagoden Romen uspořádalime trajo.

E demonstracija perdal o Roma andre

amaro foros

Lucie Horvátová, 15 berš, Janov, Romano suno 2014

Vičinav man Lucka Horvátovo. Hin mange dešupandž berš a bešav Janovoste. Sar pes adaj ačhile kola demonstraciji pro Roma andro berš 2009, oda mange pametinav. Na džanav, soske pro Roma, te amen adaj dživas keci berša. Adaj pes narodzindžam. Že som romaňi, me man vaš oda na ladžav. Afe som manuš a kadaj som khere. Me vaš oda našťik, ko sar dživel. Me man pal oda na stari-nav. Man miri fajta barardžas avri mištes. A že jon, o gadže, peske vimišlind-e e demokracija, oda už hin lengeri vec. Amen o Roma peske na vimišlindžam. Amara fajta a savoren, či kalen či parnen, has sakones buťa. A has lačhes a o manuša dživnas mištes. Dživnas pal peskero. Akana kas hin lenge te poťi-nel bare najmi! Savoro draho. Akana pes na del te dživel. Oda jon čorkeren, o gadže, murdaren. Ta jon kaj vaš oda akana te terpinen. Ńiko amenge na diri-ginela, sar sam te dživel. Vakeren pal o Roma, hin len vareso čačipen, afe našťi terpinas savore Roma.

[So rado kerav]

Phenav tumenge, so kerav savoro khere

Jana Makulová, 15 berš, Praha, Romano suno 2012

Phenav tumenge, so kerav savoro khere. Hin man lači daj the lačo dad, ča hine on igen nasvale. Vaš oda e kherutni buči hiši sa pre mande. Tosara uštav štare orendar, lačharav o thana, so amare pre lende soven. Šulavav o kher, morav e phuv a morav o grati. O frištikos porichtinav pro skamind: maro, khil, balano mas pro maro. Tavav jekh piri teja, kaj len te jel pro calo d'ives, džav andre škola. Duje orendar som khere a tavav te chan, rajbinav, bigl'ina, savore kherutne buča kerav. Rači, sar imar soven, sikhľuvav, so mange kampil andre škola. Kadi buči kerav rado, kaj mira famel'ija igen kamav. Hin man dešupandž berš.

Amáre grast

David Lakatoš, 15 berš, Chlumeč, Romano suno 1997

Má but berš si ame khejre grast, taj kamas ká si ame. Ikrel le muro papu, kana či sim andi škola, žutij les vi me. Kadi búti bavij ma. Phírav pala taharmáni, taj žitijnav e papos sulumesa, gunujesa taj khasesa. Muro papu pa kodo del ma louve. Si ame štár grast, duj grast taj duj grasňa. Paša kher si ame ištálouvo, taj pala kher si ame kolatouvo e grestenge. Pej gras vozinas ame, phíras pér le karing o vejš, paj phuva. Muro papu e grasten či bešel, azír bešas le ame – muro dad taj me. Varekana astáras le ando vurdon. E grasten das techan: jinde žouv, sulum, hera, mila das le zeleno hera vaj čár. Kuko berš kerđilas amenge khuro, de o papu bikindas le kusa dejasa. Kindas mange ande lesko khan, kindas mange grastoures, kodo sas ma ek berš. Apal e cigne grastes bikindas taj kindas mange bára grasňa. E grasten igen kamav taj kamas pa pánže beršen te ikrav le. Najisárav mure paposke, ká siťárdas ma te grízij, hoj te te-rejdinav lendar.

[O draba]

Bavinas pro čačipen

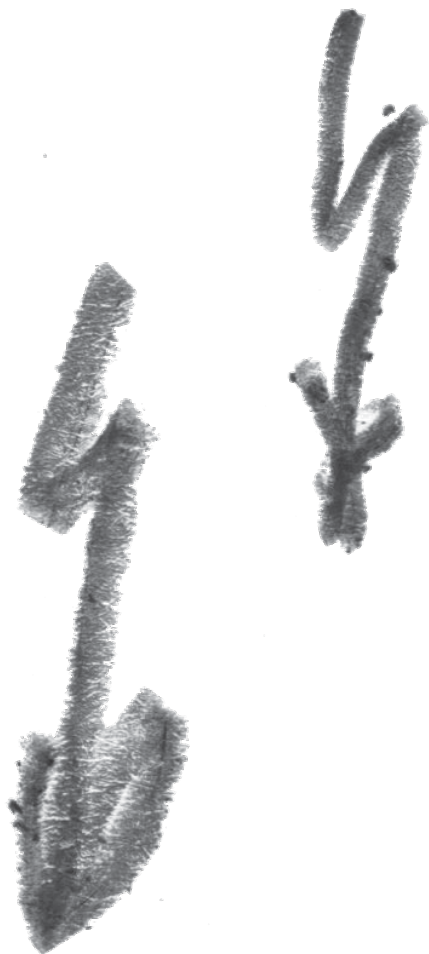
Marie Kalejová, 13 berš, Ústí nad Labem, Romano suno 2015

Jekhvar ňilaje sas šukar d'ives. Amen o čhaja e Lusia, e Nikola, e Hedvika a e Zuzka gejl'am pes te predžal andro parkos. Sas igen šukar d'ives. Sa ode saginelas, pachinelas. O čirikle peske šukares gilavenas. Jekh amendar, e Hedvika, phend'a: „So čhajale, so te bavind'amas pro čačipen?“ A o čhaja phende: „Ta mište.“ A mek jekh čhaj, e Zuzka, phend'a: „Sar, hoj bavinas pro čačipen?“ „Kavka, so peske akana phenaha, lačho či nalačho, sa ačhela maškar amende.“ E Zuzka furt na achaľolas. „Phenaha peske savoro, so predžid'il'am.“ „Imar achaľulav,“ phend'a e Zuzka. E Hedvika phend'a: „Ta suhlasinen?“ „Ta sar te na!“

Bešlam peske andre čar avke, hoj te avel amenge mište. Palis losinahas, savi čhaj chudela te vakereľ ešebno. O losos pejľa pre Nikola. Ta chudľa te vakereľ. No avke pes čerindam savore, ale nekbuter amenge iľa so te vakereľ e Lusia. Skušinava tumenge te popisinel, so pes ačhiľa.

Barolas avri dži pandž berš sar savore čhavore, ale jekh d'ives le dades phandle andre bertena. E daj olestar odpejľa a medik pes olestar diňa opre, ta o čhavore sas ke nena. Sas ode vaj čhon, avka gejle pale paš e daj. Ale e Lusia prindžard'a, hoj la daha nane mištes. Jekhvar e daj sas andre koupelna a o vudar mukľa pale. E Lusia na džanlas, hoj e daj hiňi andre koupelna, ta avľa. Sar e Lusia odkerďa o vudar, dikhľa la da, sar fetinel. Maj denašľa paš late, iľa lake. E daj pre late: „De arde!“ „Na! Na dav,“ phend'a e Lusia. „Tu amenge phend'al, hoj pal amende bajineha! So imar na pametines!“ E daj pre late: „Me pal tumende bajinav.“ „Na, na bajines!“

No e daj laha imar aňi na vakerlas. Gejľa paš late, iľa, mardća la. A kavka oda sas sako dćives. E daj pes iľa tosara a avľas aľ rači. Varekana the dujto dćives. No e Lusia muřinelas te bajinel. E Lusia cerpinelas, ale e socijalka pes dodźanľas. Avle ke lende a kamle len te lel. Sar dikhľas e daj, so pes ačhiľa, avľa lake andro řero, so kerdća. Koda dćives peske phendća, hoj kavka nařti avel, hoj kavka nařti mukhel, hoj lake le čhaven te len. No oda dćives pes diňa opre. Polokes pes olestar dochudelas. No a e Lusia imar řaj phendća: „Oda miri daj.“ No imar konec.

Miri pheñori

Adriana Karvajová, 15 berš, Česká Lípa, Romano suno 1999

Jekhvar avľa miri pheñ andal e Německo. Mange akurat oda d'ives has dešušt-
tar berš. Oda d'ives has sombat, sar mange pametnav. And'a mange andal
e Německo cipuňi cholov a kija tiš cipuňi bunda. Mind'ar urd'om upre. Bari-
kaňi somas. Miri phen palis pes kidelas pre diskoteka. Phuč'om latar: „Šaj
džav tuha pre diskoteka?“ Odphend'a mange, kaj šaj, hi. Me latar phuč'om
ča pherasestar. Miri phen miš'ind'a, dumind'a, kaj čačes. Pal oda gej'lam avri,
arakh'om mira kamaratka la Šarka. Phuč'om latar, či džal amenca pre disko-
teka? Phend'a, hoj hi, aľe nane la so upre te urel pre peste. Me lake pre oda,
kaj te avel ke amende khere o šedzmej. Presňe avľa. Urd'am pes upre. Miri
phen gej'ľa andre kupelňa a vareso has odoj but, dluhones. Mange the la
Šarkake has oda d'ivno. Čudal'inahas pes, so oj odoj kajci kerel? Miš'linahas,
duminahas. Andr'oda avľa avri, fest pes nacird'ľa a phend'a: „Ta so, džas pre
diskoteka pes te bavinel, te khelel, mački?“ Amen ča pre peste zadikh'lam la
Šarkaha a gej'lam avri. Andro vitahos peske labard'am e cigaret'ľa. Pre phen
dikhas, ta joj ča le nakheha pocirdkerlas. Soske, na džanavas. Peršo gej'lam
andre karčma, čeporo odoj samas. Bešahas. Palis gej'lam upre pre diskoteka.
E phen počind'a vaš amenge. Lačhes pes bavinahas, khelahas, pijahas, mula-
tinahas mire dešušt'ar berš. Sar dokheld'am, gej'lam te bešel, e Šarka the me.
Miri phen mange phend'a, či na kamav te skušinel te sprobinel pervitinos. Me
phend'om, kaj hi. Gej'lam andro budaris. Miri phen ker'da duj lajni the sikhad'a,
kaj pes oda te lel, oda pervitinos. E Šarka tiš peske iľa. Me somas uvoll'imen,
has mange lačhes, fajnes. Sar av'om khere, ta našti zasovavas. E phen mange
phend'a, kaj oda avka hin, kaj na sovel pes pal o drogi. Našti sovavas, ta ge-
j'om man te landžarel a palis pes amenge na kamelas nič, na bavinlas amen
te ačhel khere, ta gej'lam avri, het. Me gej'om ke miri kamaratka, ke Maruška.
Laha kamavas te džal ko Mimoňis pal o čhave, aľe na gej'lam. E phen – na
džanavas, kaj gej'ľa. Sar av'om khere, la pheňa na arakh'om khere, aľe o taški
has lake pre chodba sbal'imen. Na džanavas, so pes kerel, kaj joj džal. Užarav
la, kana avela khere. Užaravas the zasut'om. Sar man prei'om, has tosara imar,
o taški na has pre chodba, aňi joj khere. Andre kuchňa pro skamind dva sto

korun the lil. Chud'om te rovel. Sar rovas, dukhalas man o jilo, pharo mange
has pal late. Kamavas mange te cinel oja droga, oda pervitinos, afe na cin-
d'om. Rozkerd'om pro diliņipena. A miri phen e Jolana nane khere, na džanav,
kaj hiņi, the ole pervitinoha. La ča likerel paš o dživipen. Imar peske tiš pichi-
nel o drogi la injekcijaha. Oda na preachiľa te kerel. Mek oda na skončind'a.
Dukhal man oda but. Chibinel mange a tiš the me andr'oda pej'om, sprobin-
d'om. Ńigda o Roma kada na kernas, hoj drogi te len.

Oda savoro, so tumenge kamavas te phenel. Mangav tumen, čhajale the čha-
vale, ma len drogi, ma fetinen! Kadaj Českona Lipate but rozšiřimen hin, kaj
o romane čhave the o čhaja andr'oda pejle the peren. Sar oda avela dureder,
na džanav.

[Miro peršo kamiben]

Vičinel pes Viky Charlotovo

Arkadiusz Chrabaszcz, 9 berš, Hradec Králové, Romano suno 2014

Miro kamiben pes vičinel Viky Charlotovo. Hiňi šukar. Hiňi Ostravatar. Me na džanav, či joj man kamel. Hin lake dešujekh berš. Pisinās peske pro facebook. Kamľomas bi la te dikhel. Kamľomas bi laha te džal pro Havaj. Kamľomas bi la te mangavel romňake andre kavarňa.

O Lukáškus

Vanesa Kandráčová, 13 berš, Valašské Meziříčí, Romano suno 2014

Vičínav pes Vanesa Kandráčovo. Hin mange dešutrin berš a phirav andre šov-to trida. Hin man mek trin surozenci. Duj phureder pheňa the jekh phureder phral. Me som lendar nekterneder. Kamav tumenge te pisinel, kana pes po prvi razi zakamadžom. Sar miri nekphureder pheň rodzindžas le Lukaškus. Sar geľom ko Ustí ke pheň the dikhľom les, ta man andre leste zakamadžom. Koda leskero fajnoru mujoro the rajkano nakhoru! Sar les iľom andro vasta, ta man fejs pichinelas paš o jilo. Akana leske avela imar trin berš a hino so jekhvar ta šukareder. Hino igen godžaver. Rado pes ureľ šukares. E pheň hiňi lestar hotovo, savo pestar kerel frajeris. Sar avav ko Ustí, ta man sa avri čumidel. Mindžar mange sikhavel o hrački the peskere topanki. Hino mange andro jilo fejs! Miri aver pheň rodzindžas akana varesar. Hin la čhajori. Vičinel pes Anna Maria. Amen la vičinas Maruško pal amari daj. Hin lake mekča trin čhon, ale hiňi fejs godžaver. Ajsi fajnoru thulori. Tiš la dikhav igen rado. Jon hine mire laski!

Amen samas bari partija

David Tišer, 19 berš, Kolín, Romano suno 2002

Miro peršo kamiben has but pharo. Amen samas bari partija, samas biš džen, u sar andre sako partija has he ke amende varesave feder kamarata. Man has miro nekfeder kamaratos, o Michal. Le Michalis has pirañi, odi čhaj pes vičinelas Katka. E Katka pes mange pačisa'olas, afe oda ñikaske na phendžom. Añi oda ñisar na dičholas, hoj la kamav. U vašoda ačhi'om sar dilino, sar pal ma avila jekh džives o Michalis u phendžas mange, hoj peske duminel, hoj les e Katka na kamel, hoj kamel man. Me pestar ñigda na keravas bare šukares, ta leske na pačavas, afe but but andro jilo kamavas, kaj te el oda čačipen. La Katkaha imar añi na davas дума, bo pre late našti dikhavas, bo man ladžavas. Furt peske phenavas, so te oda hin čačipen. Afe na džnavas sar oda hin, bo mange e Katka ñič na phendžas. Pal varesave dživesa ge'lam savore pre diskoteka. Pre diskoteka bašavenas poloke gila u savore gele te khelel, ča me ačhi'om te bešel. O Michalis la Katkaha khelenas tiš. Sar chudle te bašavel dujto poloki gili, ta e Katka avla pal mande, te džav laha te khelel. Me na džnavas so te kerel, bo o Michalis has miro nekfeder kamaratos u na kamavas leske te kerel phujes, afe o Michalis mange phendžas, kaj laha te džav te khelel. Ta amen ge'lam. Sar imar khelahas, ta mange e Katka phendžas, hoj man kamel u hoj manca kamel te phirel. Me lake pre kada ñič na phendžom u denašavas paš o Michalis, savoro leske te phenel. O Michalis savoro achali'as u prekva-pindžas man. Phendžas mange, hoj laha te phirav, hoj leske hin oda jekh. Me somas but džungalo, bo o Michalis, sar imar kadaj pisindžom, has miro nekfeder kamaratos u me kada kerdžom. Afe o Michalis has baro kamaratos u phendžas, so phendžas, a me leske bares pal'ikerav, bo mange diña te prindžarel, so oda hin kamiben oleha, hoj mange muklas la Katka. La Katkaha chudlam te phirel, afe amaro kamiben has ča duj berš. Pal o duj berš pes imar ñigda na dikhl'am. But amen sodujdženen dukhalas o jilo. No so pes šaj kerel, kada hin kamiben. Kamiben nane ča šukar. Ta kada hin miro peršo kamiben. Savore jekhvar džanena, so oda hin kamiben.

[Te jel Rom]

So hin perdal mǎnde o romipen!

Kevin Kandráč, 9 berš, Valašské Meziříčí, Romano suno 2012

Vičínav pes Kevin Kandráč, phirav andre trito trida a hin mange eňa berš. Kamav tumenge te pisinel sar me dikhav o romipen. Romipen hin sa, so keren o Roma. Sar dživen, sar dživenas akor. A so hin baro perdal amende, hin e fajta. O daja the o dada dživen ča perdal o čhave. Bi e fajta nane lačhes. Amari daj the o dad amen sikhaven, kaj pes te dikhas rado. Man mek hin jekh phureder phen, hin lake 14 berš the phureder phral, leske hin 12. Me som nejterneder. Som baro beng. Oda mange phenel sako. Aľe me džanav, hoj man kamen lačhes. Dav bari paťiv mira dajorake the mire dadoreske. Phiren andre duj buťa, hoj amende te poťinen o hudebki. Amen savore trin džene phiras te bašavel andre hudebka. O dad amen sikhavel the te giľavel. E phen igen lačhes giľavel. Kamel te avel spevačka. Amen sam Roma a hin amen kajso daros. Ňigda man na ladžava, hoj som Rom. Me som pre kada barikano. Hin amen varekana problemi, hoj amenge rakinen, aľe nane kajse savore. Hin man but kamarata, so nane Roma. Mire phrales geľas te bolel tiš so nane Romňi. A dikhas la savore rado. Romipen hin amaro dživipen. Sar khelas, giľavas, sar kočinahas... Bašaviben, zviki, no savoro so keras amen o Roma. A me som barikano, hoj som romano čavoro!

bi ul'ahas aver, te bi ulil'omas sar rakli

Renata Hlaváčová, 9 berš, ZŠ Němčice nad Hanou, Romano suno 2013

Sar man citinava avres? Na džanlomas romanes, te kerel romanes. Na džanlomas te del дума romanes. Na džanlomas te tavel romanes. Na džanlomas te gil'avel romanes. A na ul'ahas bi man romaňi vichova, aľe gadžikaňi. Aľe som rado, kaj som romaňi.

Te džav adəd'ives avri

Simona Cinová, 15 berš, Česká Lípa, Romano suno 2012

Vičínav pes Simona a bešav andre Česká Lípa. Peršona trjedatar phirav andre zvláštno škola. Akana pes vičinel základní škola praktická. Kamavas bi te kerel varesavi škola, kamav te pomožinel la famel'ijake. Dživen nalačhes. Andre škola mange na džal, bo odoj na phirav, ta kada peske kerd'om korkori. Sako mange phenel, sar pes te likerel a so te kerel, hoj miro džživipen te avelas feder. Hoj mire čhave te na dživen sar me. Som romaňi čhaj a te džav avri, t'oda vareso! Savore pre mande dikhen, aľe me len na šunav. Hin kade baro rasismus. Me bi kamavas kada te visarel, hoj kada te na avelas. Hoj te džahas peske avri a na darahas pes. Dukhal man, hoj o manuša nič na keren. Andre amari škola hin jekh romano asistentos, aľe amara rjad'itelka nane pre leste love. Ta vaš oda les na den buti. Te hin kade, hin feder, bo mištes vakernel sar pes amen o Roma majinas te likerel. Phirav andro romano suboris, kaj khelas the giľavas. Kamas te chudel romaňi kultura. Mange igen pharo, hoj but džene amenge na achal'on. A vaš oda me som igen bibachtali.

O romipen

Patrik Čonka, 17 berš, Kolín, Romano suno 1999

Kana mire kakoske muŕas e čhaj, has jov korkoro imar phuro the nasvalo. Imar varesave dživesa pašlolas andro hadžos, kaj našti phirelas. Oda džives, so has o parušagos, leske o čhave richtinde o motoris, savo les kampŕas te lídžal parušiko procesijaha khatar o kher kije mulaňi bar the pale. O drom has jekh the jepaš kilometros dur. O phuro kakos prekvapindžas na ča peskere čhaven, sar phendžas kada: „Le motoriha na džava, džava pešo, sar pes koda kempel pro parušagos.“ Are sar, čudalinas man, te našti phirel. Leskere čhave peske na mušinas but godži te del, kaj te džanenas, so kempel te kerel. Le kakos thode te bešel pro phike jekheske le čhavendar, savo anelas peskere dades le kherestar pre mulaňi bar the pale. Ňigda šoha mek ajso vareso na dikhŕom. Barikanes the pačivales leha džalas maj paš o mochtu, Ňiko pes na čudalinelas, Ňiko na asalas. Me imar avŕom pr'oda, hoj džanav, s'oda romipen.

[E migracija - pro Čechi the andal o Čechi]

Lačo džives, Romale!

Denisa Slepčiková, 15 berš, Sokolov, Romano suno 2013

Lačo džives, Romale! Me som e Denisa Slepčikovo a hin mange dešupandž berš. Koda pribehos pisinav pal la dakeri nena, sar dživelas pre Slovensko, Trebišovoste. Me a miri daj samas ke late a oj amenge phenelas, sar dživelas. Sas la plano dživipen. Cerpinelas but. Sa e daj, o dad, o rom lake mule. Sas la čhave – štar. Duj murša, duj čhaja. E Melisa, e Nataša, o David a o Lačas. Cerpinelas le čhavenca. Na sas la kecivar so te tavel. Paňi len na sas. Phirenas pal o gadže vaš o paňi, te chal. Tiš varesave Roma sas jileskere. Oj pes mangelas le Devleske, kaj lake te pomožinel. Jekh džives lake avľa o phral. Sar les dikhľa, ajci rovelas! Lakero phral lake phendča, či na kamel pro Čechi, že lake arakhela kher, že peske dživela sar raňi. O čhave lake phirena andre škola, oj andre buči. Oj phendča, hoj kamel. Iľa le čhaven a geľa pro Čechi. Imar sas pro Čechi. O phral lake arakhľa kher. Prihlašindča la. O čhave phirenas andre škola. Pal o duj trin džives chudľa buči. Dživelas peske sar raňi. Palikerča le Devleske. Akanakes hiňi baba. Dživel peske lačhes. A phenel amenge: „N’aven hamišne! O Del tumenge dela than pro svetos! O svetos hino baro!“ Me a miri daj šunahas a kajci rovahas! E nena tiš. Na prejinav kada ňikasko pro svetos! Dživen bachtales pal calo dživipen! Prejinav tumenge me, miri daj the e nena.

E cikni čhajori pal e Slovensko

Květoslava Podhradská, 51 berš, Ostrava, Romano suno 2012

Leperav peske, sar av'om pal e Slovensko te bešel andre Ostrava. Has mange šov berš. Miri daj man sikhavelas, the phenelas mange: „Kveto... sar džaha andre škola, mušines šukar te phenel la gadžake: ‚Dobrý dzeň!‘ The sar pes tuke kamela pro budaris, ta mušines pes te mangel, te phenel: ‚Sudružka učitelka, môžem ist' na zachod?‘“ Kale duj lava me lačhes džanavas, sar me ge'om po peršones andre škola. No, me aňi lav na džanavas gadžikanes. Me andre škola ča bešavas the šunavas, so jon vareken u keren, o gadžikane čhave. Ta mange miš'linavas: The me kamav te vakerel. The chud'om te vakerel romanesh. Phenavas mange, hoj jon man na šunen. E gadži phend'as: „Ta ko kade vakerel?“ Joj, me darand'i'om, the imar me ňigda šoha na vakeravas romanesh ke mange korkorake. Kaja gadži has lačhi manušňi, ta vareso manca furt vakerelas. Joj mištes džanelas, hoj na džanav gadžikanes, vaš oda manca vakerelas. Jehkvar, sar imar phiravas calo berš andre škola, ňisostar nič, me la gadžake chud'om te achafol, so joj vakerel. Joj, sar me somas rado! No the avka me mušind'om te phirel mek jekhvar andre peršo trjeda. Sar me ge'om andre dujto trjeda, ta imar me džanavas so jon, o gadže, vakeren. Somas barikaňi, hoj džanav tiš te vakerel. Sar džavas andre skl'epa te cinkerele, phenavas: „Jeden chleba si prosím.“ No avka polokores man sikhad'om te vakerel gadžikanes. Adadžives o Roma khere vakeren gadžikanes. O čhave imar lačhes džanen, niš džan andre škola, te vakerel gadžikanes. A'le the avka, gadžikaňi duma varesave Romenge hiňi phari. Bo ňikhaj andre škola na vakeren o gadže romanesh. Akana me prindžard'om Porubsko škola, kaj pes o gadže sikhaven romanesh! Romale, čhavale, ta the me sikh'uvav te pisinel romanesh! Me andre kadi škola phirav andre štvarto trjeda. Phirav odoj jekhvar andro kurko, pal o dilos. Kamav te kerel peske e maturita. PS: Miro dad, sar džalas andre škola te phučel sar me sikh'uvav u vareso na perelas mištes, jov phenelas: „Ta pre soste phires andre kodi škola, te nič na džanes?!“ No me pes lestar daravas...

Geľam andre Anglija

Nina Kandrová, 14 berš, Rožnov pod Radhoštěm, Romano suno 2001

Vičínav pes e Nina, hin mange dešutrin berš. Pro jevend geľam caľi famefija andre Anglija pal e bibi. Ńíkana na geľom ajci dur. But pes daravas te bešel andro eroplanos. Ča bešavas a na dikhavas avri. Bešahas ke bibi a o dad rakhľa buči. Vaš o čhon cind'am kher. E bibi amenge pomožinlas te del duma. Sar predžanas o d'ivesa, tak chudahas te del duma lengeri čhib. Phiravas andre škola. Mire phrala pheňa phirenas andre khangeri, kaj pes bavinenas the sikhľonas lengeri duma. Phirahas pes odoj te land'arel ko moros. Has man odoj but kamaratki. But lenge na achal'uvavas. O nejterneder phral majinlas te džal andre škola, andre peršo, ta e daj phend'a, kaj džaha khere. Pre rozlučka e daj o dad kerde host'ina a vičinde savore gadžen. O Angličani has bare lače. Rovahas pal lende, has lače gadže... Aľe furt peske lenca vičinas a jekh gadžo pal amende pro Čechi avela. But pes khere řešinavas pal mire kamaratki, pal e škola... Khere hin khere.

Pale pro Čechi

Alena Boldiová, 12 berš, Brno, Romano suno 1999

Amen sam Roma, pandž čhavore, savore sam čhaja. O dad e daj phende:
„Amare čhaja, savore džaha andre Belgija. Odoj amenge avela feder, adaj
nane amenge lačhes.“ Savore amen pes odhlasindžam khatar e škola a and-
ro decembris amen gejl'am andre Belgija. Gejl'am khatar e Německo a paš e
hraňica phendža o celňikos: „O Roma na šminen paš e Belgija.“ Amen savore
pes pakindžam a gejl'am pale pro Česko andro Mostos paš e rod'ina. Pal o va-
nočna svatki amen samas pal e rod'ina. Pal o svatki gejl'am andro Brnos. Odoj
hin man strikos, bešahas odoj jekh čhon. Akanak sam pro podnajmos. Kher
amen nane. O dad e daj les bikende a ňiko amenge na kamel te pomožinel.
Me kavka na kamav te dživel. Me kamav miro kher pale. Me somas čhajori
veselo. Akanak som smutno. Feder som andre škola sar khere. Oda hi savoro,
so tuke kamav te pisinel, te tut zaujiminel miro ľil. Aven savore bachtale!

Sar gejl'am andre Belgija

Milan Stojka, 16 berš, Nymburk, Romano suno 2006

Sar mange has deš berš, mri daj the mro dad peske phende, hoj džaha pal e familija andre Belgija. Gejl'am le autobusiha. O drom amenge likerlas calo džives the rat. Peršo bešahas paš e famel'ija. Pal o duj čhon amenge cind'am o kher. E daj amen prihlasind'as andre škola. Ode začnind'as miro phuj dživipen. Manca phirnas andre škola o Turki, Albanca the varesave Belgičana. Lengeri дума me na achal'uvavas. Añi jekh lav. Andre škola na has añi jekh dženo, so bi delas дума čechika. Našti ñikastar añi phučavas vareso. Jon man na achal'onas. U me len tiš na. Pal jepaš berš chudavas te achal'ol vlamskones. Afe has man bare problemi le Turkenca. Sako džives phiravas andal e škola čisto kal'ipen, so man furt marenas. Čhungarnas pre ma, sar lenge denašavas. Jekhvar mri daj gejl'a andre škola pal o rjaditel'is. Pal'is varesave dživesa has lačhes. Afe pal'is oda ehas pale. Furt man snažinavas lenge te denašel, afe chudenas man, marnas man the čhungarnas pre ma. Pal o trin berš e daj phend'as, hoj imar džas pale pro Čechi. Somas igen rado. Le letadloha avlam pro Čechi. Vaš o duj ori samas Prahate. Sar avlam, scehind'am amen paš o paps. Imar paš leste bešas trin berš. Phirav pale andre čechiko škola. Hin man adaj kamarata. Som rado. E Belgija mange na chibinel.

Andre Anglija the pale

Edita Ščuková, 15 berš, Plzeň, Romano suno 2004

Som andal e Plzňa he vičinav man e Edita. Hin mange dešupandž berš. Kamavas bi tumenge te pisinel, bo me peske mišlinav, hoj miro pribehos pes tumenge pačisaŕola. Začňind'as oda kaleha, hoj miro dad he daj pes rozmišl'inenas he rozhodňinde, hoj džas andre Anglija. Me somas rado, bo sako peske mišl'inel, hoj andre aver svetos hin lačhes, he me somas zvedavo. Aŕe pal kaja dujto sera somas nešťastno, bo peske phenavas, so mire kamarata. Chibinena mange, aŕe so šaj kerďom. No šund'om la da he le dades sar keren savoro. No he avka odgej'lam andre Anglija. No a sar odoj samas jekh kurko ta pes mange začňinelas te pačisaŕol. Ta phend'am peske, ačhaha kadaj. No a me začňind'om te phirel avri, choc aňi na džanas lengeri дума. Na has man žadne kamarata. Aŕe so šaj kerďom. No phiravas avri, hoj te arakhav man varekaha, aŕe šaj phenav, hoj avka has but but čhon. Aŕe pal'is arakh'om ajse kamaraten, so man uznajinde he pochopinde, hoj som aver sar jon, bo me som romaňi čhaj a jon hine Anglijatar. Aŕe phende, hoj me som kajsi, sar vareko aver khatar o Roma. Pal'is sikhli'om lengri дума, he normalnones lenca pal'is дума davas, maj sar romanes. No mišlind'om peske, hoj oda avela fejs pharo, aŕe te pes rozdikhl'om, av'om pr'oda, hoj oda nane kajso pharo, sar peske mišlind'om. No a pal'is pes mange avka pačisaŕolas, hoj na kamavas te avel khere Plzňate. Vaš kada som rado, hoj vareso šukar prindžard'om. Bo šaj tumenge phenav, hoj čepo romane čhave prindžarde vareso kajso šukar. Somas kode trin berš. He akana som pro Čechi štar čhon a bares bi kamavas te džal pale ke Anglija. He kamavas bi tumenge te phenel, hoj te bi mange vareko phend'a: „Džas andre Anglija,“ ta bi džavas. Aŕe ča pre jekh kurko, bo la da he le dades bi pro Čechi na mukavas korkoren. He te bi lenge phenavas, hoj te aven pal mande, tak bi n'avenas. Džanav sar oda hin. He te bi khelavas avri tumari suŕeža Romano suno, tak bi tumenge savoro pal e Anglija phenavas. Mišlinav, hoj pes tumenge pačisaŕola miro pribehos, he rado tumenge pisind'om, he kamavas bi tumen te prindžarel.

[O Paramisa]

O foroci s drab̄ariko

Erika Fečová, 10 berš, Praha, Romano suno 1997

Sas jekhvar jekh forocis. A ode sas but bosorki. Jekhvar ode aviľa ajsó šukar romano čhavo. Sar les dikhľa jekh bosorka, takoj les drabard̄a. Andre kajsi džungali žamba. But berša sar žamba. Andre oda forocis bešelasi jekh phuri romňi a la sas trin čhaja. Nekternedera bičhad̄a paňeske ke chaňig. Sar thođa o vedros andro paňi, e žamba o vedros chudňa. Phenel la čhake: „Dav tut paňi, te aveha miri romňi!“ E Marča phenel: „Soske te na?“ E žamba la paňi diňa. E Marča radísaľolas, sar la žambaha vibabrind̄a. Raťi sar savore gejele te sovel, šunen, sar vareko giľavel: „Limbor - limbor - limborijá, otvor mi, milá, dvere!“ „Mamo, šunes!“ „Oda nič, oda e žambica. Dža, phuter!“ E žamba avľa andre a pale giľavel: „Limbor - limbor - limborijá - už mi doma, moje ženo!“ „Mamo, so te keren?“ E daj lake phenel: „Oda nič. Oda ča e žambica. Thov la andro vad̄os!“ E Marča celo rat rovelasi. Tosara sikrica indraľa. Sar pes prechudňa, peskere jakhenge na paťalas. Paš la pašľolas nekšukareder romano čhavo. Peskera da e Marča avka občumidkerđa, hoj la ajsó šukar rom.

ri opica e Girra

Pavel Mica, 11 berš, Brno, Romano suno 2002

Jekhvar pes e daj o dad dohodřinde, hoj džaha pre dovořenka kijo baro paři, moros. Savore beščam andro pherdo motoris a džas. Džas, džas a jekhvar andre varesoste o dad pekřa. O dad the e daj peske olestar řnic na kerde. Has oda varesavi opička. Amen doavřam kijo moros. O dad the e daj gele te mangel andro hotelis o sobi a amen pes geřam te predřal. Sar samas avri, dikhřam la opica. Igen la kamavas, ta phučřom la datar, ři řaj mange la mukav. Dumina-vas, savo lake dava nav. Avřas mange pre godř Girra. E Girra has amenca calo kurko. Sar džahas khere, iřom manca the la Girra.

Miro phral o Markus bavinel hokej, ta jekhetane pre dvora korčulinahas, kaj lačhes te bavinel. Has amen hokejki the pukos a e Girra bavinelas amenca. Thodřom lake pro pindre o korčuli a joj korčulinelas amenca. E Girra bavinelas feder sar amen duj džene. Sar has o zapasis, o dad the e daj avle amenca te dikhel, sar o Markus bavinel. Bavinelas o timos FC Roma - FC Gadže. O gadže bavinenas feder sar o Roma. Avribavinenas 3:1, aře le Markus faulinelas, peřas a phagřa peske o pindro. O zapasis has andre televizija a e Girra upre dikhe- las. Sar dikhřa sar bavinelas, kamelas amenge te pomořinel, kaj te bavinelas avri amen. Sar o treneris dikhřa la opica, has prekvapinen, kaj kamel te bavinel. Dine la pro pindre korčuli, helma pro řero, the hokejka. Chudřam te bavinel la opicaha. Sa o manuša chudle te asal, ko bavinel. E opica bavinelas igen lačhes, pro korčuli džanelas feder sar amen. Has la pro dresos numeros 10 a bavinelas avka lačhes, hoj bavindřam avri. O Roma 10:5 sar o gadže. O goli sa diņa e Girra. O dad the e daj ehas rado, hoj amen avribavindřam. Sa amenge igen řapkinenas a najbuter e daj the o dad.

FC Roma – FC Gadže 10:5

[Pharipena]

Savi u i om, əjsi som

Anežka Cinová, 12 berš, Česká Lípa, Romano suno 2013

Vičinav man e Anežka a dživav la daha the le dadeha. La da hin zoralo astma a man tiš. Ufomas bi rado, hoj te avas saste. Igen man darav, sar la da hin zachvatos. Afe hin ade mek jekh veca, sostar me darav mekbuter. La dajorake phende, hoj pes šaj sikhavel nadoris. Savore užarahas, sar doperna o visledki. Sikhada pes, hoj mištes, afe mek nane la vikheldo. Somas rado, hoj e daj šaj geľa pale andre buti, bo kerel andre špitaľa a te bi lake ulahas namištes, ta lake odoj pomožindehas. Tiš man darav te phirel maškar o kamaratki, bo o čhaja na džanenas, so manca hin a asanas mandar, hoj kidav o nasvalipen andal e godži. Andre škola mange arakhľom kamaratka la Andrea. Hiňi Čechiňa a hin igen lachi. A na asal mandar, hoj som romaňi. Varesave čhavendar darav. Koškeren man, hoj som romaňi čhaj. Afe mange jekh. Savi uliľom, ajsi som. A the som rado, hoj som romaňi čhaj. Sar džav avri, ta man ladžav, hoj o Čechi pre ma dikhena, phenena peske, hoj khandav. Afe me na khandav a ñikasko ñič na kerav. Akana ke amende khere vareso namištes. E daj le dadeha pes vesekeদিনen a kamen pes te rozdžal. A kolestar igen darav. Paťav, hoj hoj oda doperla mištes, bo sako rat man mangav le Devleske. Andre khangeri man darav te phirel, ta man modľinav korkori, hoj man ñiko te na dikhel.

andre amari fajta

Radka Miková, 16 berš, Mělník, Romano suno 2004

Bida andre amari fajta. Peršo pisinav vareso pal peste. Hin mange dešušov berš. Bešav andro čoro kher 2 plus 1, so nane ani parňardo. Bešav la daha, le ternedere phraleha u la pheňaha. O dad hino andre bertena, ta aňi pal leste na mušinav te pisinel. Me som romaňi čaj sar aver džeňa, choľamen som, te man nane časos aňi korkora pre mande, bo mušinav man te starinel pal peskeri fajta, bo e daj varekaj hiňi. Hin man andro gav kamaratki čečikane, jon hine barvale a so kamen, ta lenge cinen. Me man našti lenca thovav. Imar radisaľuvav, kaj ela ňilaj, phirava pro čerešňa. Khere mušinav te ratinel, te tavel, te hin zrovna so. Oka kurko amen chahas ča gruľi. Calo kurko chahas haluški arminaha, marikľa pro bov. Me imar na džanav, kana chaľom kachňi. Amenge hin lačhes, sar e daj chudel o love. Akor trin džives mištes chas. A palis amen chas o gruľi, sar imar pisindžom. Imar našti pre kada dživipen, našti dichinav, sar miri daj peske mangavel o love avrendar a sar e daj del o love pale, ňič amenge na ačhol. Amen mušinas te del o televizoris andre zastavarna. Varekana džav pal o gadže te požičinel o love. Sar man o gadže dikhen, sar me som urdži, džan pre sera. Pre mande na kamen te dikhel. Me ladžav, varekana duminav te denašel andro veš. Kodoj pro svetos vriskinav. Soske kada svetos kajso kruto, nalačo perdal o Roma. A me peske phenav, kada dživipen nane lačo. Me kada dživipen ľikerava. Sar me avava bari čaj, me peske kerava šukareder dživipen sar miri daj andre bida, ča pro gruľi. Me kamav te dživel sar o gadže.

Muro dad taj muri dej phandle'j

Jenifer Rafaelová, 13 berš, Ostrava, Romano suno 2016

Lášo d'ejš te del o Dejl, Romale! T'an bachtále! Kamous te phenav tumenge pal muro čaládo. De mejdik kezdinou, me sim i Jenifer le Čokoski taj la Macaki šej. De muro dad taj muri dej phandle'j taj igen pháres si kana naj paša tu t'o dad taj tí dej. Si ma inke duj cigne pheňa. Jejkh bušol i Venocia, očno beršengi, taj i dujto Saloma, deše beršengi. De anglunes samas ká muri mámi, de múlas angla beršes taj akánik inke sam ká muri lala, mura dakri pheň. Kamav mar khejre t'avel muro dad taj muri dej. Aj ke igen bári briga pe muro jílo. Phírav ká muri dej taj vi ká muro dad pi návštevava. Te kana žav lende, igen rovvav ke but pháro si mange. Trobuj ma muri dej ke akánik sim andi puberta taj voj naj paša ma de te trobundemas te iskirij sa pa kado ži ando áver d'ejš. Kamous kado te phenav tumenge prá ma. Kado, so ande ma si, či del pe kadej te iskirij. Kado site te trajin korkouri. Feri muro jílo žanel taj muri goudí če pharimo'j. Feri le Dejvles mangav sa intregone mure čaládoske, hoď sa ketháne t'avas. Sar avou bári, sa kerou kadej, te na avav vi me phandli, te na kerav mure šavourenge kodi briga, so kerdas muri dej mange taj mure duje cigne pheňenge. Romale, na keren dilimo taj ášon páčasa! T'an bachtále!

[Kamav tumenge te vakerele pal o manuš, kas rado dikhav]

Pal miri somnakuŋi phuri daj

František Fakol, 12 berš, Písek, Romano suno 2014

Miri phuri daj avel Gromošistar – Stará Ľubovňa. E daj e Haňa, o dad o Lajošis. E baba hiňi dešuštare čhavendar. O berša denašle, avka o čhave peske ile romen, romňijen. Miri baba Věra rakhadža peske romes le Mižus. Les peske il'a a has la leha trin čhave. Jekhe čhas he duje čhajen mek phureder. O Mirkus, paľis e Táňa (e daj) he e Věra. E baba o papus phares buti kernas a love zarodenas. Cinde peske motoris. Jekhe dživeseha o papus phendža la babake, hoj kamel te dikhel peskre papus. E baba phenel: „Ačhuv khere! Ma dža ŋikhaj!“ O papus na šundža. Il'a peha peskre trine phralen, bešle andro motoris a gele ko Březnice pal o phuro papus. Dur na dogele. Miri baba e Věra khere biglajzinel le čhavorenge o rentici andre škola. Andro jilo šunelas baro pharipen. Zadikhľa pre blaka, dikhľa andre la manušna le dikhleha pro šero. Olestar predarandžila, či pes vareso na ačhiľa. Phendža peskra nejternedera čhake: „Av, džas amenge tele!“ Gele ke lakeri sestreniča. E baba na kamelas, hoj e čhaj pre late te dikhel, kaj andre late dar. Andr'oda and'a e sanitka le papuskre phrales. Has čisto rata. O bala leske terdžonas, has pindrango. E baba lestar darandžila, takoj lake pernas o apsa andal o jakha. A phenel: „Tumen pes mardžan!“ Jov lake phenel rovibnaha: „Te bi pes mardžomas, ta bi has feder!“ Šogorkiňa miri chudľa pre late te rovel a phenel lake: „O phrala mule. Amen burindžam!“ E baba peske bešľa pro bar a dikhelas pre jekh sera. Andr'oja dukh, jepaš latar odgeľas. He chudľa te rovel a te mangel le Devlores: „Soske pes mange kada ačhiľa!“ Sar o papus muľa le phralenca, e baba oleske našti pačalas. Ačhiľas korkori le čhavenca, he avre romes peske imar na il'a. Has la lači daj he lačo dad, so lake pomožinenas le čhaven te bararel avri. Jov ča phirkerelas andre buti, ča kaj lakre čhavorenge vareso te na chibinel.

Avka sar o paňi džalas, avka o berša denašenas. O čhave barile avri. O čhave thode famelji, he e Věra ačhiľa babake. Has la eňa vnučata. Le Mirkus has štar čhave, duj murša, duj čhaja. La Taňa trin čhave, duj murša he jekh čhaj. He la Věra duj murša he čhajori. Me som la Taňakro čhavo, la Věrakro vnučkos. E baba amen savoren dikhel rado. Sar samas cikne, kerelas pal amende. Cinkereľas amenge sa. Dikhel amen rado. Me phirav sako sombat te sovel ke miri bibi. Aver džives tosara pes uras, hoj džas ke baba, a vareko vičinel. Miri bibi a Věra hazdľa o telefonos. Vičinelas miri daj a rovelas, kaj e baba chudľa poraška. Chudľam te denašel. Na pačana mange, sar aviľom a na dikhlľom la baba andro hadžos, chudľom te rovel. Avka avile savore lakre pheňa te dikhel. Savore khere rovas. Palis la baba mukhle khere. Sam rado, hoj sa kavka lačhes dopeľa. Palikerav mira babake, hoj kajso pharo dživipen la has a mek amen savoren barardžas avri. Igen tut dikhav cale jilestar rado, palikerav tuke, babo! He mangav le Devlores, kaj mek tut te del but sastipen he but berš amenca. Vaš savore vnučata tuke palikerel o Ferkus.

Amari ředitelka

Lucie Cínová, 15 berš, Česká Lípa, Romano suno 2004

Andre amari škola, zvlaštno, phirav ciknovatar. Mange hin imar dešupandž berš. Možno tumen čudalinen, hoj pisinav pal miri ředitelka. Oda bi mušine-nas la te prindžarel, savi lači hiři. Igen pes pal amende, pal o romane čhave, starinel. So amenge kempel, džas pal late. Ňigda na phenel, hoj la nane kana, aře šunel savoro, so lake vakeras. Mira dajora has baro pharipen. Mukľa amen o dad, šove čhaven la daha korkoren. Na has amen aři so te chal u joj amenge savoreha pomožinelas. Save problemi amen andre škola hin, joj amenge pomožinel. Akana som posledno berš andre škola. Aver berš imar džav te sikhľol u joj pes pal mande starinel, kidel mange savi nekfeder škola, kaj te na počinas but. Andal e škola phiras tiš te khelel. Cindža amenge romane rokľi. Sar džas te vistupinel, vřadzi hiři paš amende. Rado šunel romane giľa u hiři igen rado, te vihrajinas. Na džanav, sar predživava o nevo berš, te imar andre škola na phirava. Igen mange pal late ela pharo. Kajsa lača ředitelka, sar amen hin amari ředitelka, bi prajinavas savore romane čhavege. Ačhen Devleha.

Pal miri phuri daj

Richard Sivák, 11 berš, Vítkov, Romano suno 2004

Miri phuri daj hiňi lachi džuvli. Joj imar hiňi phuri. La hin 81. Furt mange vakerkerlas pal o dujto svetovo mariben. Džanel koles, so dareso kerďa, te začarinel. Lel o roja a prečhivkerel len a vakerel peske paše a koda nalačo manuš pre aver đives šilinelas sar dilino. Jekhvar pes la babake dareso ačhiľa, geľa andre špitaľa a amen kamahas te džal pal late, aľe joj imar esas pre aver đives khere, protože podepisinďa. Miro dad varekaj geľa, e daj pre leste užarlas trin đives. Palis geľa pal e baba a joj pale čarinelas. Thodľa le dadeskero gad pre klika a bešťa peske paš e jag a vakerelas peske vareso. O dad pre aver đives esas khere. Geľam vsetinoste pal e bibi a joj džanelas pes te promeňinel andre žaba. Jekhvar pes promeňinďa a amen la našti arakhahas. Miro papus tiž džanelas te čarinel. Jekhvar dikhahas pro filmes pal o netopira. A jov pes promeňinďa andro netopiros a me man darandilom a palis džanavas leskero tajemstvi, aľe oda esas baro tajemstvi a tiš palis džanavas, kaj les te rodel. Pro podos, sar netopiros. Tosara esas khere, aľe koda đives muľa a savore geľam pro pohrebos. Pal o čhon pal mande avľa o papus. Znovu zjevindľa pes a me geľom pro hřbitovos. Zrovno esas Dušički a esas dešuduj ori. Esas manca jekh kamaratos, o Vaškus. Dikhľam bare rikones a dičholas sar vlkodlakos. Sas les lole jakha a paš leste bešelas e mačka, so dičholas sar ričh (medvjedis) Bari-bal. Darandilam a denašahas het. Aľe jon pal amende denašenas. Amen do-denaštam khere, savoro phendam la dake, aľe joj amenge na pačalas. Amen phendam, kaj te dikhel pal e blačka. Terďonas odoj sodujđzene. E daj tiš darandilľa a zagravčindľa: „Kša!“ Jon pes rozdenašle. A oda sa čačo!

Pal miro papus

David Hanko, 16 berš, Pardubice, Romano suno 2005

Nekfeder andal amari familija hin o papus. Miro papus ulifa andro cikno gavoro pre Slovensko. Furt vareso kamelas te dokazinel. Varekana les sas baro pharipen, či les ela love pre familija. Afe furt les sas andro jilo, hoj pes jekhvar dochudela varekaj, kaj leske ela feder. Le papuskero dad kerlas buti pre pošta. Kerlas igen but buti, afe leskeri buti sas pre nič, bo but pijelas. Ča furt pijelas, afe zarodelas peske, hoj bašavelas pre lavuta. Vaš leskero bašaviben, korkoro či la kapelaha andre familija furt chudelas baro pativ. Jov sas lačo lavutaris. Me korkoro prindžardom, hoj kamelas andro jilo te bašavel romane gifora. Pal leskero bašaviben bi pes o manuš rozrovelas. Le papuskero daj sas andro koncentračno taboris. O papus sas igen smutno, hoj leskeri daj hin andro oda hnusno taboris. Asi džanen, kana pes oda ačhifa. He, esas oda tel o mariben. Sar leskera da mukle, esas igen rado. Esas leske deš berš. Palis kerelas o papus andre jekh strojirensko společnost, cinda peske motorkica. Esas leske dešupandž, afe na džanelas te phirel pre motorka. Oda esas leskero suno. Afe o dad leske čhida andro pañi, bo phenda, hoj hiñi hjaba te cinel kajsi veca. O papus phenda, hoj džala andro svetos, bo kamña vareso te dokazinel. Kamelas te el varekaj avrether, na pre Slovensko, kamelas te el andro aver foros, the te šaj, ta mek andre aver štatos. Geja andro Čechi, kaj les ñiko na džanelas. Avlas Pardubicate. Phirkerelas peske andro foros u arakhla peske buti. Ov la butatar na daral. Palis peske arakhla peskera romña, u palis peske la ifa. Sas les laha štar čhave. Igen la kamelas. Kerelas ajsi but buti, hoj les dukhanas o vasta. Oda sa ča vaš kada, hoj len te el, so kamle. Čirla mek kerelas paš jekh firma, so stavinelas o droma. Andre buti esas oblibeno, bo esas les lačo jilo u kerelas pherasa. Esas les kamarata u on les kamelas paš peste, ta leske phende, hoj šaj džal lenca te kerel buti andro zahrañiči, andre Libija paš o Egiptos, te stavinel o droma. Čirla, paš o komunisti, oda na esas ča avka. O papus palis avla but lovenca, sa diña peskere čhavage. Me kamñom te irinel, sar les igen but kamav. Oda, so phenav, hin vaš mange igen but. Me les lav bare muršeske, savo igen but dokazinda. Jov mange pomožinel. Me som igen rado vaš kada, so kerdā vaš miro dad, bo kada, sar likerda le dades, hin igen baro the vaš

miro dživipen. Ov igen but chrañinelas peskera famel'ija sar džanelas, a'le esas igen citlivo. Amen pes igen rado dikhas, džanav, hoj man kamel u ov džanel, hoj me les tiš kamav. Kamav te el sar ov. Kamav te džal dureder andr'oda, so kerđa ov andre peskero dživipen. Le papus hin bari pativ the andre amari cal'i familija.

[Meriben andre famel'ija]

Mu'as mange miro dad

Tereza Faldusová, 18 berš, Černovice, Romano suno 2016

Amare dades sas džungalo nasval'ipen andre calo celos. Pre Karačoňa les amenge ande khere. Paš'arde les te sovel, la dajorake dine avri o receptos a gejle. Jov man vičind'a ko hađos, chud'la man vastestar a phend'a mange, hoj ňigda na kamelas, kaj les te dikhav kavka. Fest rovelas. E dajori mange phend'a, hoj te kamava te rovel, kaj te džav avri abo andre cimra. Denaš'om paš o paňi, fejs rovavas. Paľis avi'om pale khere. Paš o karačoňakro kaštoro savore amen rovahas, ča mro štarberšengro phraloro na džanelas soske. Phirelas khatar amende a khoskerelas amenge o apsa. Raťi savore paš'li'lam. Me našťi zasut'om. Jekhwareste šund'om, sar man the mra dajora vičinel. Me ča phend'om: „Mamo, o dadoro!“ Soduj džeňa av'lam sig te dikhel, soske o dadoro ajci rovel. Sar av'lam andre cimra, o dadoro vičind'a: „Alenko, Terezko! Me na šunav o pindre, o vasta! E dajori sig vičind'a e sanitka. Pal o pandž minuti avle le doctoriha a jov phend'a: „Ajse dženes tumenge mukhle khere te avel pre Karačoňa?“ No a paľis le dades li'gende. Imar ňigda les na dikhl'om. 1. 1. 2015 av'la e daj khere andal e but'i nasig, rovelas. Phuč'om latar, so pes ačhi'la. Phend'a mange, hoj o dadoro mu'la. Samas fejs nalačhes. Adadžives imar birinas. Džanas, hoj amare kamade dadoreske feder andro ňebos a hoj o Del pal leste lačhes sajinel.

E baba

Michala Holubová, 12 berš, Pardubice, Romano suno 2002

Savore pes richtinel pre Karačoňa. O vilohi andro sklepi hine vizdobimen. O li-dos cinaven darki, všadzi šund'on o koledi. Amara famelija nane dzeka vareso te kerel. Angluno agor decembriske amenge muľa e baba. Savore koleske na pařanas, aľe miro dad sas hotovo, joj sas leskeri daj. Nařti pařal, hoj leske od-geľa. E baba sas nasvali a ľigend'am la andre řpitala. Miřlind'om, hoj imar avla khere. Reřřam o telegramos, hoj muľa. Takoj koda d'ives chudľam te vartinel. Avle sa amari famelija. Sako rat amen savore beřahas ke baba andro kher. E baba sas veřelo. Amen savore pes kadaj bavinahas. Chalas pes, pijahas a miřlinahas pre baba. Vakerahas peske, so e baba predřidil'a. O terne vartinenas calo rat dži pohreboste. Amen o řhave geľam te sovel ař rat'i. Jekh kurko phi-ravas řa andre řkola, na somas avri a unavimen, vartinahas calo rat dži tosara. Trito d'ives la baba paruďam. Ko Roma hin kavka, hoj vartinas. Oda amaro zvikos, savore Roma oda keren. Koda d'ives la baba paruďam. Pre baba urďam řukar viganos, andro mocht'o lake diňam, so rado dikhelas, diňam lake rokľa the bluza, řeňa, angruřti, love, cigaretl'i, kava. Joj rado pijelas kava. Pro cin-teris bařavenas romaňi muzika a bařavenas savore giľa la babakere. La baba amare Roma doprovozind'am ař ke chev, kaj la paľis mukle tele. Koda d'ives sas bari řaľa. O dad phirel andro kalo the andre řaľa. Muřinel te dživel bi e baba. E baba predřidil'a pharo dživipen. Bare berřa sas andro koncentrakos. Sas laři a na sas skupo. Savore pařas, hoj e baba hiři andro řebos a jekhvar pes laha sdřaha.

Kniha vychází díky podpoře Úřadu vlády České republiky a Velvyslanectví USA v Praze.

Obecně prospěšná společnost Nová škola je nevládní, nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje inkluzivní vzdělávání menšin, cizinců či jinak sociálně či kulturně znevýhodněných dětí a mládeže.

